

МЕТОДИКА ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ВИТРАТИ НА ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ (НА ПРИКЛАДІ СИРОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ)

Засобом управління якістю, просуванням продукції на ринок, фактором залучення споживача, матеріалом для розробки маркетингової політики і реклами є інформація. Інформація про витрати на якість повинна бути у центрі постійної уваги керівництва фірми як для контролю, так і для ув'язки цих витрат з іншими статтями витрат фірми.

Весь масив інформації про якість і його розділи формуються за певними правилами, які також є предметом науки про якість.

Разом з тим, на сьогоднішній день навіть працівники бюро і відділів якості слабо уявляють, як повинна бути організована робота по збору і обліку даних про витрати на якість. У статті розроблена методика ідентифікації і збору цієї інформації, порядок розрахунку відповідних показників, наведена форма та порядок заповнення звітів про витрати на якість з орієнтацією на процесний підхід

Постановка проблеми. Як елемент управління якістю у виробництві інформація – це класифікований масив даних, а також плани, програми якості і звіти про їх виконання.

Інформація про витрати на якість повинна бути у центрі постійної уваги керівництва фірми як для контролю, так і для ув'язки цих витрат з іншими статтями витрат фірми. На зарубіжних фірмах витрати на якість розглядаються як основа встановлення розміру вкладень в систему забезпечення якості. Зниження витрат на якість – одна з головних цілей системного управління якістю. Витрати на якість грають не останню роль і в конкурентних позиціях фірми, будучи чинником, що визначає її можливості в умовах цінової конкуренції. Цій проблемі в зарубіжних країнах приділяється велика увага. Так, наприклад, до складу Американської організації по контролю якості входить Технічний комітет з витрат на забезпечення якості товарів [2, с. 5].

Дані для аналізу витрат на якість можуть бути первинними, як правило, це технічні і інші параметри виробів, що містяться в ТУ, державних стандартах, сертифікатах і інших документах, підтверджуючих якість продукції, і вторинними, які одержують в результаті обробки первинних даних.

Але цим не вичерпується весь обсяг інформації про неї продукції, а також об'єкти дослідження інформації про якість. Ці дослідження повинні охоплювати також питання про джерела даних, склад, повноту, періодичність, методи передачі потоків інформації, а також про способи її зберігання і оновлення.

В умовах ринку велике значення має сповіщення споживача про властивості якості нової продукції. Реклама, яка повинна будуватися на об'єктивній інформації, відіграє роль інструменту, який дозволяє споживачу швидко і правильно орієнтуватися на ринку і вибирати продукцію для задоволення потреб. Дуже важлива робота з даними про якість товарів, які присутні на ринку, для створення системи моніторингу якості різних видів продукції.

Весь масив інформації про якість і його розділи формуються за певними правилами, які також є предметом цієї галузі науки про якість. При цьому необхідно розробити методики ідентифікації, збору, заповнення, зберігання, ведення та розподілу даних про якість. Документація, яка містить дані про якість, забезпечує об'єктивне підтвердження того, що необхідний рівень якості виробу *досягнуто*.

Звідси видно, що частина даних про якість, що стосується технічних особливостей виробу і його виробництва, знаходиться у виробника, а інша – на конкуруючому підприємстві або у сфері реалізації, тобто в зовнішньому середовищі.

На сьогоднішній день на більшості підприємств відсутня підсистема обліку затрат на якість, хоча за новою версією стандартів серії ISO 9000 підприємства зобов'язані її створити. В стандарті виділені: мета звітів про затрати на якість, яка полягає у представленні даних для оцінки ефективності і у створенні основи для внутрішньофірмового удосконалення програм, основні види затрат на якість. Також зазначається, що керівництво повинно постійно одержувати інформацію про витрати на якість з тим, щоб воно мало можливість контролювати їх і пов'язувати з іншими статтями витрат, такими як збут, товарообіг, ротація кадрів.

Разом з тим, на сьогоднішній день навіть працівники бюро і відділів якості слабо уявляють, як повинна бути організована робота по збору і обліку даних про витрати на якість. Більш того, до тих пір, поки в організації не почне працювати ефективна система менеджменту якості, встановити порядок збору інформації про затрати на якість практично неможливо.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Теоретико-методологічні й економіко-організаційні аспекти управління витратами на забезпечення якості продукції відображені в роботах провідних вітчизняних і зарубіжних вчених

економістів: В.Н. Войтоловського, А.В. Гличева, Д. Джурана, Д.С. Демиденко, В.Ю. Огвоздіна, Т.Д. Попової, В.В. Окрепілова, В.І. Сиськова, Е.И Тавера, А. Фейгенбаума, З.Ю. Хамдамова, Д. Харрінгтона та ін.

Виклад основного матеріалу. Разом з тим вивчення досвіду показує, що на багатьох українських підприємствах, що мають сертифіковану систему якості, економічні методи управління якістю практично не використовуються. Це обумовлено в основному наступними двома причинами:

– перша – сертифікація систем якості здійснюється на відповідність стандартам ISO серії 9000, в яких обов'язкові вимоги, пов'язані з плануванням, обліком і аналізом витрат на якість, відсутні;

– друга – складність рішення на підприємствах проблеми класифікації і обґрунтування складу статей витрат на якість.

На жаль, більшість фахівців економічних служб йде по легкому шляху, намагаючись пристосувати існуючу систему обліку витрат до обліку витрат на якість на основі класифікації А. Фейгенбаума. Проте діюча в даний час система первинного, оперативного і бухгалтерського обліку, вирішуючи задачі державного контролю за діяльністю підприємств, не передбачає використання інформації, необхідної для повного обліку витрат на якість. Крім того, класифікація А. Фейгенбаума, за якою всі витрати на якість діляться на чотири групи – витрати на попередження, на контроль якості і втрати від внутрішніх і зовнішніх невідповідностей, – має ряд недоліків, про які неодноразово згадувалося. Тому одержати достатню кількість даних про витрати на якість, необхідні для ухвалення управлінських рішень, не вдається. Разом з тим, саме класифікація є основою для формування складу витрат на якість, а принципи планування і обліку цих витрат тісно пов'язані з підходами до їх класифікації.

Це у 70-х роках вітчизняні спеціалісти в галузі якості приділяли велику увагу організації обліку якості продукції. Так, Васін Ф.П. у статті “Управління якістю продукції і організація обліку” [1] зазначає, що при існуючій організації обліку додаткових затрат на якість такі затрати не локалізуються за відповідними видами виробів, а знеособлюються в масі загальних затрат. Виявляти ці затрати доцільно на окремому замовленні з розподілом їх в обліку на затрати за нормами і відхилення від норм. Фактичну величину даних затрат, зібрану за окремим замовленням, потім необхідно розподілити за видами виробів пропорційно нормам затрат на ці ж самі цілі. При неможливості відкрити окреме замовлення для обліку додаткових затрат по удосконаленню якості продукції, їх величину необхідно визначати як різницю між плановою (нормативною) собівартістю виробів до внесення удосконалення і новою собівартістю після внесення.

Сиськов В.І. [5, с. 2] зазначає, що інформація про якість продукції має ряд особливостей:

- основою одержання такої інформації є застосування вибіркового методу;
- за своїм характером така інформація може бути лише прогнозною;
- характер інформації про якість обумовлює застосування автоматизованої обробки;
- на основі використання зворотних зв'язків між споживчою і виробничою якістю економічна інформація про якість володіє дієвістю впливу на покращення якості продукції;
- періодичність одержання інформації про якість визначається порівняно тривалим проміжком часу.

Складовими елементами інформації є: стандарт, план, звіт. При цьому повинна виконуватися наступна замкнена схема руху інформації (рис. 1)

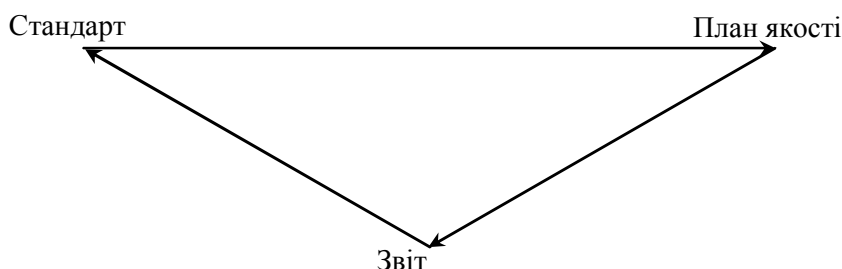

Рис. 1 Схема руху інформації про витрати на якість

Відправним пунктом при цьому є стандарт показників якості. Але, крім стандарту, для підприємств повинен бути план по якості, виконання якого фіксується у звітній інформації. Узагальнення і аналіз звітної інформації про якість дозволяє критично переглядати стандарти з метою їх поліпшення.

Автор підкреслює [5, с. 5], що існуюча система інформації про якість продукції не відповідає вимогам ефективного управління якістю: відомості про брак, сортність, рекламації тощо, які одержуються у сучасний час, можуть характеризувати лише якість роботи підприємства, а не якість продукції, яка використовується споживачем.

Ефим Тавер зазначає [6], що останні 50-60 років все більш наполегливо рекомендується, а в багатьох випадках наказується використовувати статистичні методи збору, обробки і оцінки інформації за результатами контролю якості як товару, так і процесів. Але майже не звертається увага на якість цієї інформації, якість “зерна”, яке засипається до математичного “млину” статистики. Тому необхідно налагодити облік, реєстрацію і зберігання документованих даних про якість як товару на всіх стадіях його життєвого циклу, так і процесів, ресурсів, персоналу, фінансів (акти,

протоколи, висновки, реєстраційні журнали тощо). Перш за все, ці фактичні дані повинні використовуватися для прийняття управлінських рішень (один із принципів стандартів ISO – прийняття рішень на основі фактів). Так, для створення умов для одержання і використання ресурсів, які забезпечать випуск товару з певними вимогами до якості, необхідно:

- встановити на основі вимог до якості випускаемого товару в проектній документації, заявочних документах і, головне, в контрактах на закупки, взаємопов'язані вимоги до якості ресурсів – сировини, енергії, матеріалів, комплектуючих, технологічного обладнання, засобів вимірювань, засобів роботи з інформацією, приміщень, а також послуг чи робіт, які виконуються субпідрядниками. Такими вимогами можуть бути не тільки склад і значення показників якості, а й вимоги до їх виробництва і поставок, у тому числі до системи управління якістю;

- вести документований облік надходження і витрат сировини, матеріалів; вхідний контроль якості з необхідною і достатньою фіксацією його результатів; застосовувати оптимальну ідентифікацію, яка виключає плутанину при надходженні сировини, матеріалів на виробничі операції; виключати можливості надходження у виробництво забракованих при вхідному контролі одиниць чи партій продукції;

- організувати ефективну систему підтримки у працездатному стані технологічного обладнання, засобів вимірювання, приміщень, тобто всієї виробничої інфраструктури. Тут також необхідно встановити вимоги до якості, ідентифікацію, контроль, облік і документування.

Попова Т.Д. [4, с. 15] зазначає, що всі затрати на якість за ступенем їх відображення в існуючому обліку діляться на три групи:

- Затрати, які враховуються. Вони повністю відображаються в первинному обліку та підсумкових документах як затрати на якість.

- Затрати, які враховуються, але не показуються у підсумковій звітності підприємства як затрати на якість. Як правило, вони відображаються в первинному обліку, але в підсумкових документах входять до складу комплексних статей затрат на виробництво. Автором пропонується організувати сортування первинних документів для створення самостійного інформаційного масиву затрат на якість, а також організувати цільовий облік затрат на якість за спеціальною статтею;

- Затрати, які враховуються, але не виділяються із складу комплексних статей затрат на виробництво. В первинному обліку та у звітних документах вони входять до складу комплексних статей затрат на виробництво. Автором

пропонується для частини затрат створити первинні облікові документи і організувати їх сортування. Для другої частини розробити методики розрахунку затрат за нормативами і розподілу непрямих затрат.

Також, на думку Попової Т.Д. [4, 20], відокремлене відображення затрат на якість продукції можливе і на основі принципів нормативного методу обліку затрат, який припускає управління процесами через відхилення. При цьому відхилення розраховують за кожним центром затрат окремо. При всіх перевагах обліку за нормативною собівартістю у нього є і ряд недоліків, які стосуються, перш за все, методу встановлення нормативів на основі середніх затрат минулих періодів, тобто від “досягнутого”. Тому при визначенні собівартості якості необхідно застосовувати методи стандартизації затрат. На практиці застосовуються два основних типи стандартів: ідеальні (теоретичні) і прогнозні (поточні). Перші показують, якими повинні бути підприємства в оптимальних умовах, тобто при відсутності збитків тощо. Прогнозні (поточні) стандарти встановлюються з урахуванням реальних умов функціонування підприємства: якості ресурсів, відсотку браку тощо. В умовах застосування системи нормативного обліку необхідно калькулювати фактичну собівартість виробів з різними якісними характеристиками. Для цього особливо важливо розробити нормативні калькуляції собівартості не тільки окремих видів продукції, а й окремих різновидів. Для вирішення методичних питань калькулювання собівартості з урахуванням якості необхідно визначити порядок відображення в собівартості додаткових витрат, пов'язаних з процесами підвищення якості продукції в розрізі підрозділів, заходів, які проводяться, виробів і статей витрат. Узагальнення затрат рекомендується здійснювати у відомості встановленої форми. З метою контролю і аналізу динаміки витрат на якість продукції в калькуляції собівартості, на думку Попової Т.Д., необхідно виділити статтю “затрати на якість” і відповідно відобразити ці затрати у примітках до бухгалтерського балансу і в статистичній звітності по собівартості продукції.

Цієї ж думки дотримується Морозова-Герасимович [3, с. 9], яка пропонує в місячних і річних калькуляціях собівартості продукції виділяти окрему статтю “Затрати на забезпечення якості продукції”, а в річній статистичній звітності про продукцію – передбачити окрему довідку про ці затрати.

Узагальнюючи вищенаведене, відзначимо, що витрати на якість доцільно представляти в різних ракурсах, використовуючи їх різні класифікації. В зв'язку з цим вважаємо за можливе використовувати всі класифікації, що виникли в ході становлення і розвитку концепції TQM. Так, класифікацію Ф. Кросби (ціна відповідності і ціна невідповідності) доцільно використовувати

на етапі розрахунку ідеальної якості, встановлюючи “ідеальні” нормативні витрати на одиницю об’єкту калькуляції, що дозволить одержати картину того, якою буде діяльність підприємства, направлена на отримання “правильної” продукції з першого разу. При цьому знайдені відхилення фактичних даних від ідеальних дадуть ціну невідповідності. Класифікацію А. Фейгенбаума і Дж. Джурана можна використовувати при підготовці заключних звітів (зведень) для акумуляції статистичної інформації і проведення порівняльного аналізу цих витрат. Особливо важливою представляється динаміка витрат, обумовлених зовнішнім браком, оскільки цей чинник здійснює істотний вплив на імідж організації і, отже, на об’єм продажів.

На наш погляд, збір інформації про витрати на якість забезпечується шляхом вирішення наступних завдань:

Перша задача – визначити перелік елементів витрат на якість, які відносяться до діяльності підприємства, і згрупувати їх.

Друга – назвати ці елементи так, щоб їх значення було зрозуміле всім працівникам.

Третя – призначити кодові символи для кожного елемента. Це може бути, наприклад, цифра, буква або їх комбінація.

Особливо важливо, щоб елементи витрат були зібрані в тому вигляді, як вони названі і розподілені для різних категорій, у тому числі:

- для підрозділу;
- для якої-небудь ділянки;
- для типу продукту;
- для якого-небудь робочого місця;
- для якого-небудь типу дефекту.

Вимоги повинні бути встановлені самою організацією, для власного (внутрішнього) користування. Проте при цьому не слід забувати, що зібраної інформації повинно бути достатньо для проведення подальшого обліку цих витрат.

Після того, як вже встановлена система класифікації і кодування різних елементів витрат на якість, необхідно буде виявити джерела даних про витрати на якість.

Деяка інформація вже може існувати. Деяку можна достатньо легко одержати, в той час, як інші дані визначити буде значно важче, а деякі – поки що можуть бути недоступні. В якості джерел даних про затрати, пов’язані з якістю, можуть бути використані: відомості по зарплаті, звіти про виробничі витрати, звіти про брак, дозволи на відхилення і звіти про переробку і усунення дефектів, звіти про відрядження, дані про вартість продукції, протоколи аналізу матеріалів, бюджети підрозділів тощо.

При оцінці затрат на якість може виникати ряд питань, наприклад:

– відносяться витрати на перевірку вимірювальних пристроїв до витрат на попередження або є частиною витрат на оцінку? Відповідь залежить від того, де використовується це обладнання. Якщо у ВТК, то це – затрати на оцінку, якщо у виробничому цеху при самоконтролі, то це – затрати на попередження;

– частина персоналу може працювати, займаючись одночасно написанням методик по якості (попередження), калібруванням і налагодженням контрольного обладнання (оцінка), роботою з браком, виявленим при контролі всередині організації (внутрішні відмови), роботою з браком за скаргами споживачів (зовнішні відмови). Розподіл затрат часу таким персоналом можна з'ясувати, наприклад, інтерв'юванням (опитуванням) або шляхом проведення фотографування робочого часу;

– затрати, пов'язані з необґрунтованими поверненнями продукції, слід ігнорувати.

Етапи збору даних про затрати на якість включають в себе наступне:

– етап вирахування затрат, безпосередньо пов'язаних з функцією якості. Це оплата праці співробітників відділу якістю (включаючи нарахування на зарплату), затрати, пов'язані з використанням приміщень (орендна плата, опалення, освітлення, охорона тощо), затрати на утримання допоміжного персоналу, канцелярські та інші адміністративні витрати, амортизаційні відрахування на спеціальне обладнання для контролю якості, включаючи комп'ютери, вартість витрачених матеріалів тощо;

– етап вирахування затрат, пов'язаних з якістю, які відносяться до роботи співробітників організації зовні відділу управління якістю. Це, наприклад, частина (x %) зарплати співробітника відділу обслуговування споживачів, який займається поверненням продукції від споживача, інші накладні витрати, перераховані у попередньому етапі;

– внутрішні затрати, пов'язані із “закладеними у бюджет” затратами, наприклад, якщо запуск матеріалу, необхідного для виготовлення 100 шт продукції, складає 110 одиниць, то вартість 10 одиниць повинна бути включена у внутрішні затрати, пов'язані з відмовами;

– внутрішні затрати, пов'язані з “непередбаченими відмовами”, наприклад, ті затрати, які не були заплановані при запуску матеріалів у виробництво (подібні затрати виникають в результаті повторного контролю і переробки продукції, при відверненні людей на оформлення звітів і на аналіз браку, при утилізації відходів, при замовленні нових матеріалів, при затримці відвантаження тощо);

– витрати, пов’язані з відмовами після зміни власника, тобто після доставки продукції до споживача, а у деяких випадках після приймання продукції споживачем.

На основі проведених досліджень нами рекомендується для масло і сироробних підприємств застосувати процесний підхід для побудови моделі збору інформації про витрати на якість. При цьому дана модель може бути створена для будь-якого процесу. Згідно прагматичній аксіомі Демінга будь-яку діяльність, зокрема роботу організації, необхідно розглядати як технологічний процес. Процес – це система дій, яка використовує ресурси для перетворення вхідних елементів в ті, що виходять. Виділяють наступні елементи процесу:

– вхідні елементи – це продукція, послуги, що надаються постачальниками, і це робить можливим виконання процесу, наприклад, інформація, матеріали, сировина;

– елементи, що виходять, – це результати процесу, в першу чергу, продукція;

– споживач (замовник) – організація або особа, заради якої здійснюється процес і випускається продукція або надається послуга. Вимоги замовника – це встановлені або очікувані його потреби.

Модель витрат будується на основі ідентифікації процесу, деталізації його на окремі види робіт. Для кожного виду робіт слід виявити і встановити елементи витрат на відповідність і витрат унаслідок невідповідності.

Типова модель витрат на процес представлена на рисунку 2.

В загальному випадку витрати на будь-який процес складаються з елементів:

– витрати на працю;

– витрати на засоби праці (наприклад, на організаційне і технологічне оснащення);

– витрати на матеріали;

– витрати на створення умов праці.

Процес _____ Підрозділ – виконавець _____

Вид процесу _____ Підрозділ-споживач _____

Основні види робіт	Затрати на відповідність процесу		Затрати внаслідок невідповідності процесу		Частота претензій від споживачів
	Елементи затрат	Формула розрахунку	Елементи затрат	Формула розрахунку	

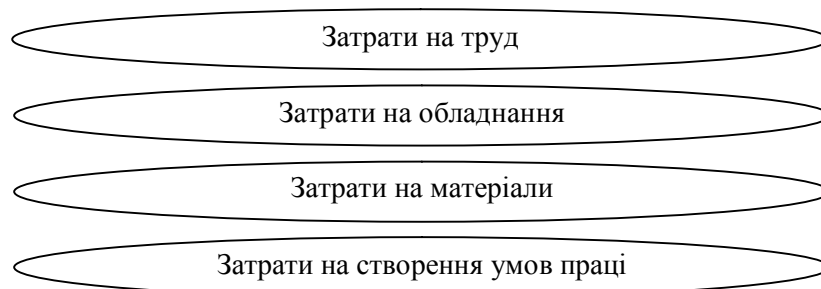

Рис.2. Модель витрат на процес

При побудові моделі кожний елемент відносять або до групи витрат на відповідність (задовільне функціонування процесу), або до групи витрат унаслідок невідповідності (надмірним витратам через різні види втрат). Таким чином, можна окремо підрахувати сумарні витрати на відповідність даного процесу і сумарні витрати унаслідок невідповідності процесу. Розділення витрат на групи полегшує подальший аналіз звітів по витратах.

На основі типової моделі для конкретного процесу розробляється робоча модель і форма звітності по витратах. В робочій моделі при необхідності вказуються спрощені формули розрахунку витрат і джерела даних для розрахунку. Для аналізу процесу не вимагається високої точності розрахунку витрат по елементах, достатньо орієнтовних величин. Враховуючи це, слід прагнути максимального спрощення формул і мінімізації необхідних початкових даних. Нами пропонується наступний порядок збору даних про витрати на якість на прикладі процесу виготовлення твердих сирів окремо для кожної стадії виробництва (рис. 3).

Вид процесу		Найменування						Керівник процесу		
№	Технологічні операції	Затрати на відповідність				Затрати на невідповідність				
		попереджувальні заходи	Формула розрахунку	На контроль	Формула розрахунку	Внутрішній дефект	Формула розрахунку	Зовнішній дефект	Формула розрахунку	Частота претензій (поверень)

Рис. 3. Модель збору даних про витрати на якість на сироробних підприємствах

Як приклад, наводимо зразок заповнення даної табличної форми для першої стадії процесу виготовлення сиру – приймання сировини (таблиця 1).

Таблиця 1. Приклад заповнення звітності про витрати на якість на перед виробничій стадії

Вид процесу передвиробничий		Найменування Приймання сировини							
№	Технологічні операції	Затрати на відповідність				Затрати на невідповідність			
		На попереджувальні заходи	Формула розрахунку	На контроль	Формула розрахунку	Внутрішній дефект	Формула розрахунку	Зовнішній дефект	Формула розрахунку
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	I. Організація взаємовідносин з постачальниками сировини	1. Оцінка потенційних постачальників і сировини перед укладанням угод на поставку	Узгоджена доля затрат	1. Затрати, пов'язані з роботою лаборантів, які здійснюють оцінку якості сировини у постачальника	$Ч \times T_c + B$ Ч – затрати часу, год T_c – годинна тарифна ставка, грн. В – відрахування на соціальні заходи, грн				
		2. Затрати на допомогу постачальникам в досягненні очікуємої якості сировини	Узгоджена доля затрат	2. Вартість витратних матеріалів, що використовуються при вимірюванні показників якості у постачальника	$M \times Ц$ М – кількість матеріалів, натуральні показники Ц – ціна за одиницю, грн				
2	II. Оцінка якості сировини при прийманні	1. Розробка і удосконалення контрольних і вимірювальних приладів	Дані бухгалтерії заводу	1. Оплата праці лаборантів, пов'язана із контролем якості закупленої сировини	$Ч \times T_c + B$	1. Вартість сировини, яка не відповідає вимогам якості і затрати на її знищення і вивіз	$C_6 \times Ц + Z_d$ C_6 – кількість забракованої сировини, нат. показники Ц – ціна за одиницю, грн Z_d – додаткові затрати, пов'язані із знищенням та вивозом забракованої сировини		

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		2. Обслуговування контрольних і вимірвальних приладів (атестація, повірка, ремонт, метрологічне забезпечення)	Рахунки організацій, які надають дані послуги	2. Вартість витратних матеріалів, що використовуються при вимірюванні показників якості	$M \times \text{Ц}$	2. Затрати на визначення причин невідповідності вимогам якості	Дані бухгалтерії		
		3. Затрати на впровадження, розвиток і функціонування програм навчання персоналу питанням якості	Рахунки організацій, які надають дані послуги	3. Вартість сировини, яка втрачається при проведенні досліджень	$C_b \times \text{Ц}$ C – кількість втраченої сировини, натуральні показники	3. Затрати на повторну обробку неякісної сировини (якщо це можливо)	$S \times C_b$ S – собівартість повторної обробки, грн		
		4. Затрати на сертифікацію	Рахунки організацій, які надають дані послуги			4. Затрати, пов'язані із зниженням продажної ціни на готову продукцію (наприклад, внаслідок зниження її сортності тощо)	$O \times \wedge \text{Ц}$ O – обсяг реалізації продукції зниженої сортності, нат.од. $\wedge \text{Ц}$ – зміна ціни внаслідок зниження сорту, грн		
		5. Затрати на впровадження і розвиток систем менеджменту якості	Рахунки організацій, які надають дані послуги						
		6. Збір, аналіз даних та складання звітів	$\text{Ч} \times T_c + V$						
3	III. Оцінка якості сировини після приймання			1. Затрати на повторний контроль якості при надмірному зберіганні або іншим причинам	$\text{Ч} \times T_c + V$ $M \times \text{Ц}$ $C_b \times \text{Ц}$				

Висновки. Класифікація витрат на якість і розподіл їх за елементами повинні стати частиною повсякденної роботи усередині організації. З цією метою для всього персоналу повинні бути добре відомі різні елементи витрат і відповідний порядок їх розрахунку. Збір інформації про витрати на якість не повинен здійснюватися від випадку до випадку; повинна бути вироблена система. При цьому необхідно спиратися на реальні бухгалтерські дані при отриманні елементів витрат. Починати потрібно з тих витрат на якість, які вже відомі. Решта витрат визначається експертним шляхом. При цьому виникнуть певні труднощі, і всі витрати виявити не вдасться. При побудові системи збору інформації може виникнути безліч несподіваних перепон. Вирішивши їх один раз, підприємство полегшить собі життя в майбутньому, адже створений і “обкатаний” зразок потім використовуватиметься в рамках всієї системи збору інформації про витрати на якість.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Васин Ф.П.* Управление качеством продукции и организация учета // Бухгалтерский учет. – 1976. – № 6. – С. 5-6
2. *Канивец А.Н., Герасимов Б.И., Пархоменко Л.В.* Экономический анализ системы менеджмента качества промышленного предприятия. – Тамбов: Изд-во ТГТУ, 2005. – 144с.
3. *Морозова-Герасимович Н.А.* Управлінський облік і аналіз затрат на забезпечення якості продукції (на прикладі плодоовочеконсервних підприємств України): Автореф. дис. канд. екон. наук: / Інститут аграрної економіки УААН. К., 2003. 22с.
4. *Попова Т.Д.* Концепция управленческого учета в системе обеспечения качества продукции и услуг: Автореф. дис. д-ра. екон. наук. Ростов-на Дону, 2002.
5. *Сиськов В.И.* Экономика и статистика качества продукции. – М., Знание, 1968. – 90 с.
6. *Тавер Е.И.* Основы осознанного управления качеством продукции // Стандарты и качество. – 2004. – №2. – С. 87-92.